

**Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка**

Кафедра екології та географії

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо проходження виробничої переддипломної практики
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
освітньо-професійної програми «Туризм»

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2025

УДК 338.48:378.22(072)

*Рекомендовано до друку Вченою радою Житомирського державного університету
імені Івана Франка (протокол № 22 від 28.11. 2025 р.)*

Рецензенти:

Ольга ЛЮБИЦЕВА – доктор географічних наук, професор кафедри країнознавства та туризму, завідувач кафедри країнознавства та туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Вікторія ЯВОРСЬКА – доктор географічних наук, професор кафедри економічної та соціальної географії і туризму, декан геолого-географічного факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Світлана ПАВЛОВА – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, менеджменту, маркетингу та готельно-ресторанної справи Житомирського державного університету імені Івана Франка.

М54 Методичні рекомендації щодо проходження виробничої переддипломної практики та підготовки звіту для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми «Туризм» / Укладачі: А. В. Шестакова, І. К. Нестерчук, І. А. Величко, І. А. Ердей. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2025. 24с.

Методичні рекомендації щодо проходження виробничої переддипломної практики підготовлені для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми «Туризм». Розкрито організаційні питання виробничої переддипломної практики у закладах туризму та рекреації, вимоги до етапів проходження виробничої переддипломної практики, підготовки звітних матеріалів, критеріїв оцінювання тощо.

Методичні рекомендації підготовлені на допомогу здобувачам вищої освіти, а також викладачам, які є керівниками і організаторами практичної підготовки здобувачів вищої освіти.

УДК 338.48:378.22(072)

© Житомирський державний університет ім. І. Франка

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Загальні положення	5
1.1. Мета та завдання виробничої переддипломної практики	5
1.2. Місце проходження практики	8
1.3. Функції та обов'язки здобувачів вищої освіти на практиці	9
2. Програма виробничої переддипломної практики	11
2.1. Характеристика виробничих процесів закладу туризму та рекреації.....	13
2.2. Організація обслуговування споживачів та ефективність роботи закладу туризму та рекреації	14
2.3. Індивідуальне завдання	15
3. Звітування здобувачів вищої освіти щодо проходження виробничої переддипломної практики	17
3.1. Форми та методи контролю	17
3.2. Вимоги до звіту з виробничої переддипломної практики	17
3.3. Правила ведення і оформлення щоденника з виробничої переддипломної практики	18
3.4. Критерії оцінювання підсумків проведення виробничої переддипломної практики	19
4. Рекомендована література	20
Додатки	23

ВСТУП

Виробнича переддипломна практика є завершальним етапом професійної підготовки здобувачів першого (бакалаврського рівня вищої освіти за освітньою програмою «Туризм») і має на меті закріплення, поглиблення та практичне застосування теоретичних знань, отриманих під час навчання. Саме цей етап дозволяє здобувачу вищої освіти усвідомити специфіку майбутньої професійної діяльності, ознайомитися зі структурою та функціонуванням туристичних підприємств, а також сформувати необхідні фахові компетентності для роботи в туристичній сфері.

Пройходження практики забезпечує набуття навичок організації та просування туристичних продуктів, роботи з клієнтами, управління туристичними послугами, використання сучасних інформаційних технологій та сервісних інструментів, що є ключовими для ефективної діяльності в умовах динамічного розвитку індустрії туризму. Крім того, практика сприяє формуванню вміння приймати професійні рішення, аналізувати ринкове середовище, застосовувати нормативно-правові акти у сфері туризму та виконувати організаційно-адміністративні функції.

Проведення виробничої переддипломної практики здобувачів вищої освіти спеціальності першого (бакалаврського) рівня ОП Туризм регламентується Положенням про практики здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Навчально-методичне керівництво здобувачами вищої освіти під час проходження ними виробничої переддипломної практики забезпечує кафедра екології та географії у терміни, що передбачені навчальним планом і графіком навчального процесу.

Виробнича переддипломна практика також виконує важливу роль у підготовці до написання кваліфікаційної роботи, оскільки надає можливість зібрати емпіричний матеріал, здійснити спостереження за реальними виробничими процесами, виявити актуальні проблеми та тенденції розвитку туристичного підприємства. Таким чином, виробнича переддипломна практика є невід'ємною складовою освітнього процесу, що забезпечує формування цілісного уявлення про професійну діяльність у сфері туризму та сприяє становленню майбутнього фахівця.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Мета та завдання виробничої готельної практики

Мета: є формування фахових компетенцій, необхідних здобувачам у майбутній професійній діяльності і закріплення та поглиблення теоретичних знань здобувачів, отриманих під час навчання, підготовка до самостійної пошукової роботи в галузі туризму і рекреації та набуття практичних навичок у сфері туризму та рекреації, збір та опрацювання фактичного матеріалу для виконання кваліфікаційної роботи.

В процесі практики здобувач вищої освіти повинен одержати достатній обсяг практичних знань і умінь.

Завдання:

- закріплення знань, одержаних в процесі навчання;
- оволодіння навичками, вміннями та засобами організації та здійснення майбутньої професійної діяльності у сфері туризму та рекреації;
- вивчення сучасного стану туристичної індустрії та ринку туристичних послуг, перейняття передового досвіду управлінських та виробничих процесів у туристичному бізнесі;
- ознайомлення з виробничою матеріально-технічною та організаційно-функціональною структурою управління рекреаційно-туристичними підприємствами, вивчення їхнього рекламно-інформаційного забезпечення і комунікацій;
- формування професійного вміння приймати рішення щодо формування, розвитку та ефективного управління туристичним підприємством.

За час проходження практики здобувач вищої освіти має набути таких компетентностей:

ІК. Здатність комплексно розв'язувати складні професійні задачі та практичні проблеми у сфері туризму і рекреації як в процесі навчання, так і в процесі роботи, що передбачає застосування теорій і методів системи наук, які формують туризмознавство, і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності та ведення здорового способу життя

ЗК03. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 3. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо

ЗК 4. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу

ЗК 5. Прагнення до збереження навколишнього середовища

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК 7. Здатність працювати в міжнародному контексті

ЗК 8. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій

ЗК 9. Вміння виявляти і вирішувати проблеми

ЗК 11. Здатність спілкуватися іноземною мовою

ЗК 12. Навички міжособистісної взаємодії

ЗК14. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 15. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності

ЗК 16. Здатність діяти із соціальною відповідальністю та громадянською свідомістю, демонструвати рішучість і наполегливість у виконанні поставлених завдань і взятих на себе зобов'язань; усвідомлювати необхідність виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни.

СК01. Знання та розуміння предметної області специфіки професійної діяльності.

СК 02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

СК 03. Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій

СК 04. Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління

СК 05. Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів

СК 06. Розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного)

СК 07. Здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання туристичного продукту

СК 08. Розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем

СК 09. Здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах

СК 10. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал

СК 11. Здатність використовувати в роботі туристичних підприємств інформаційні технології та офісну техніку

СК 12. Здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів та вести претензійну роботу

СК 13. Здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації

СК 14. Здатність працювати у міжнародному середовищі, позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн,

розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці

СК 16. Здатність працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом туристичного бізнесу.

СК17. Відстежувати тенденції функціонування національного та світового ринків туристичних, готельних, ресторанних послуг, встановлювати взаємозв'язок між розвитком туризму та соціально-економічними процесами у країні та світі.

Програмні результати навчання

ПР 01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів.

ПР 02. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.

ПР 3. Знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ.

ПР 05. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території.

ПР 06. Застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів.

ПР 07. Розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт.

ПР 08. Ідентифікувати туристичну документацію та вміти правильно нею користуватися.

ПР 09. Організовувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки.

ПР 10. Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна).

ПР 11. Володіти державною та іноземною (ними) мовою (мовами), на рівні, достатньому для здійснення професійної діяльності.

ПР 12. Застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг.

ПР 13. Встановлювати зв'язки з експертами туристичної та інших галузей.

ПР 14. Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття.

ПР 15. Проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань.

ПР 16. Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.

ПР 17. Управляти своїм навчанням з метою самореалізації в професійній туристичній сфері.

ПР 19. Аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань.

ПР 20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР 21. Приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

ПР 23. Вміти організувати та створити умови для формування та розвитку ринку туристичних, готельних, ресторанних послуг соціально-культурного сервісу та туризму.

ПР 24. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя. Розуміти основні принципи здорового способу життя та вміти застосовувати їх для підтримки власного здоров'я та працездатності.

ПР 25. Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміти застосовувати їх в професійній діяльності.

ПР 27. Розуміти і реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

1.2. Місце проходження практики

Місцем проходження виробничої переддипломної практики, виступає туристичне підприємство (установа/організація) відповідного профілю, діяльність якого відповідає вимогам освітньо-професійної програми «Туризм» та забезпечує можливість формування професійних компетентностей здобувача. Обрана база практики має забезпечувати умови для ознайомлення з організаційною структурою туристичної установи, технологією надання туристичних та рекреаційних послуг, процесами формування туристичних продуктів, веденням документації, маркетинговою діяльністю та сервісною взаємодією з клієнтами.

Підприємство повинно функціонувати на туристичному ринку, мати відповідні ліцензії (за потреби) й забезпечувати реальні виробничі умови, що дозволять студенту застосувати набуті теоретичні знання на практиці. Такий вибір місця проходження практики відповідає вимогам ЖДУ імені Івана Франка щодо професійної підготовки фахівців у сфері туризму та рекреації, сприяє розвитку практичних навичок, поглибленню розуміння специфіки туристичної діяльності та формуванню готовності до майбутньої професійної роботи.

Місцем проходження виробничої переддипломної практики може бути *туристична фірма*, яка здійснює діяльність у сфері організації внутрішніх та міжнародних подорожей, формування туристичних продуктів та надання комплексу туристичних послуг. Підприємство забезпечує можливості для ознайомлення з технологією продажу турів, процесами бронювання, роботою з клієнтами, маркетинговими заходами та веденням супровідної документації. Така база повністю відповідає вимогам освітньої програми та сприяє формуванню професійних компетентностей у сфері туризму.

Готель (готельно-ресторанний комплекс), коли виробнича переддипломна практика може проходити на базі готелю, який є сучасним закладом гостинності з розвиненою інфраструктурою та високими стандартами сервісу. Готель забезпечує здобувачу вищої освіти умови для ознайомлення з роботою служб розміщення, ресепшн, бронювання, хаускіпінгу, а також із принципами організації харчування та обслуговування гостей. Така база дозволяє здобути практичні навички у сфері готельного менеджменту та сервісу, що відповідає профілю підготовки фахівців з туризму.

Музей (культурно-пізнавальний заклад), може виступати музеєм, який є важливою культурно-туристичною установою регіону. Музей надає можливість ознайомитися з організацією екскурсійної діяльності, створенням експозицій, проведенням культурно-просвітницьких заходів та роботою з туристичними групами. Така база практики забезпечує формування компетентностей у сфері екскурсоводства, музейної комунікації та культурного туризму.

Інституційні установи. Місцем проходження виробничої переддипломної практики можуть бути інституційні установи управління культури і туризму, зокрема Управління культури та туризму (обласного/міського рівня) та/або відділ культури і туризму територіальної громади. Такі установи функціонують як органи місцевого самоврядування та органи виконавчої влади, що забезпечують реалізацію державної та регіональної політики у сферах культури, туризму, рекреації та культурної спадщини. База практики забезпечує здобувачу можливість ознайомитися зі структурою, повноваженнями та напрямками діяльності органів управління туризмом: організацією туристичної діяльності на місцевому рівні, розробленням програм розвитку туризму, інформаційно-просвітницькою роботою, координацією туристичних заходів, співпрацею з туристичними підприємствами та закладами культури. Виробнича переддипломна практика в таких установах створює умови для формування професійних компетентностей у сфері публічного адміністрування туризму, стратегічного планування туристичного розвитку територій, маркетингу дестинацій, управління культурними ресурсами й організації культурно-туристичних подій. Здобувач набуває навичок роботи з нормативно-правовими документами, участі у підготовці проєктів і програм, взаємодії із громадськістю та туристичними організаціями. Обрання подібної бази повністю відповідає вимогам освітньої програми «Туризм» та сприяє формуванню цілісного розуміння інституційних механізмів управління туризмом на регіональному та місцевому рівнях.

Садиба сільського зеленого туризму. Місцем проходження виробничої переддипломної практики може бути СЗТ, яка функціонує як об'єкт сільського зеленого туризму та надає послуги з розміщення, організації відпочинку й ознайомлення гостей із традиційною культурою та побутом регіону. Садиба забезпечує умови для вивчення особливостей розвитку сільського зеленого туризму, організації прийому туристів, надання послуг гостинності, дозвілля та локальних гастрономічних пропозицій. Під час практики здобувач має можливість ознайомитися з технологією роботи у сфері сільського зеленого туризму: підготовкою номерного фонду, організацією харчування, плануванням

дозвіллевих активностей, проведенням екскурсій, популяризацією місцевих традицій і ремесел, а також з основами маркетингового просування садиби як туристичної дестинації. Практика в сільській зеленій садибі сприяє формуванню практичних компетентностей у сфері сільського, екологічного та гастрономічного туризму, розвитку навичок сервісної діяльності, менеджменту гостинності, організації подій і роботи з туристичними групами. Така база повністю відповідає вимогам освітньої програми «Туризм» та забезпечує реальні умови для опанування особливостей туристичного обслуговування в сільських територіях.

Рекреаційний центр (оздоровчо-рекреаційна установа). Виробнича переддипломна практика може проходити у рекреаційному центрі (оздоровчо-рекреаційній установі), які спеціалізуються на організації відпочинку, оздоровлення та дозвілля різних категорій населення. Заклад забезпечує можливість вивчення рекреаційних програм, організації активних форм відпочинку, роботи із відвідувачами, а також проведення анімаційних заходів. Така база сприяє оволодінню практичними навичками в галузі рекреації, менеджменту дозвілля та туристичного сервісу.

Інформація щодо нормативних документів розміщена за покликанням: https://zu.edu.ua/teaching_norm.html

З переліком баз практик можна ознайомитися за покликанням: <https://drive.google.com/file/d/1x-GWnuyVu15LBBZu7Grwa39ghaNnVaJm/view>

1.3. Функції та обов'язки здобувачів вищої освіти

З метою належної організації та забезпечення проходження здобувачами вищої освіти виробничої переддипломної практики призначаються керівники практики як від університету, так і від установи – бази її проведення.

Студент зобов'язаний:

- не пізніше ніж за три дні до початку практики отримати в керівника від кафедри відповідний інструктаж, ознайомитися з програмою виробничої переддипломної практики та отримати необхідні супровідні документи;
- підібрати наукову літературу, навчально-методичні матеріали, державні та галузеві стандарти, що можуть знадобитися під час проходження практики;
- своєчасно прибути на підприємство – базу практики, дотримуватися правил внутрішнього трудового розпорядку та вимог трудової дисципліни;
- виконувати всі завдання відповідно до програми виробничої переддипломної практики та рекомендацій керівників, а також щоденно вносити короткі записи до щоденника практики щодо виконаного обсягу робіт згідно з календарним графіком;
- вивчити та чітко дотримуватися вимог охорони праці та техніки безпеки;
- після завершення практики подати керівнику від університету заповнений щоденник та звіт, на підставі яких він готує та підписує офіційний відгук.

До керівництва виробничою переддипломною практикою залучаються досвідчені викладачі кафедри, які у взаємодії з представниками бази практики забезпечують належне виконання її програми.

Відповідальність за керівництво практикою на підприємстві покладається наказом керівника установи на одного з провідних фахівців. До основних обов'язків керівника від бази практики входить:

- організація робочих місць і створення необхідних умов для якісного проходження практики відповідно до встановленого графіка;
- забезпечення здобувачів вищої освіти необхідними формами звітної документації, нормативними та іншими матеріалами;
- контроль за виконанням індивідуальних завдань і програми практики загалом;
- підготовка відгуку та оцінювання роботи здобувачів під час виконання ними завдань практики.

2. ПРОГРАМА ВИРОБНИЧОЇ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

№	Етап / вид діяльності	Зміст практичної роботи (перефразовано)
1	Інструктаж перед виїздом на практику	Проходження інструктажу з охорони праці та техніки безпеки на кафедрі, отримання щоденника та робочої програми практики.
2	Оформлення на підприємстві	Реєстрація на базі практики, ознайомлення з підприємством, проходження первинного інструктажу на робочому місці; вивчення правил охорони праці та пожежної безпеки, що діють у закладі.
3	Загальна характеристика підприємства	Збір інформації про підприємство як об'єкт практики, його структура та основні функції; аналіз установчих документів (статут, організаційно-правова форма, напрями діяльності, засновники, юридична адреса тощо).
4	Вивчення системи управління	Аналіз механізму управління підприємством: зовнішні фактори впливу (правові, соціально-культурні, політичні, економічні); організація планування (типи планів, планово-звітна документація, механізми контролю).
4	Вивчення системи управління	Аналіз механізму управління підприємством: зовнішні фактори впливу (правові, соціально-культурні, політичні, економічні); організація планування (типи планів, планово-звітна документація, механізми контролю).
5	Виробничі екскурсії	Участь у внутрішніх оглядових екскурсіях підрозділами підприємства з метою ознайомлення зі структурою та функціонуванням.
6	Робота у відділах підприємства	Виконання професійних обов'язків у визначеному структурному підрозділі; участь у практичних виробничих процесах.
7	Вивчення професійної діяльності працівників	Ознайомлення з методами роботи фахівців туристичної сфери, аналіз їхніх функцій та професійних навичок.
8	Робота в колективі	Формування навичок ефективної комунікації в трудовому колективі, виконання спільних завдань й виробничих доручень.
9	Аналіз діяльності підприємства	Вивчення основних та додаткових послуг підприємства; характеристика клієнтських груп; аналіз завантаженості та

		показників діяльності за останні два роки; оцінка конкурентного середовища; ознайомлення з процедурою ліцензування та сертифікації.
10	Дослідження кадрової структури	Аналіз персоналу: чисельність і структура кадрів, рівень кваліфікації, система оплати праці, можливості професійного зростання.
11	Виконання індивідуального завдання	Виконання дослідницького або аналітичного завдання, визначеного керівником практики; узагальнення отриманих результатів.
12	Підготовка звітної документації	Оформлення щоденника практики, підготовка звіту, узагальнення результатів спостережень, аналітичні висновки щодо діяльності підприємства.
13	Презентація та захист результатів	Представлення письмового звіту керівнику практики від університету, підготовка до захисту; складання підсумкового заліку.

Структура звіту з виробничої переддипломної практики:

1. Титульна сторінка (Додаток А).

- Назва навчального закладу
- Тема звіту
- ПІБ студента, група, спеціальність
- Назва підприємства (турфірма, готель, музей, нацпарк, рекреаційний центр)
- Керівники практики (від університету та від підприємства)
- Місто, рік

2. Зміст (Додаток Б).

- Перелік розділів та підрозділів з номерами сторінок

3. Вступ.

- Мета та завдання практики
- Актуальність теми та об'єкта дослідження
- Коротка характеристика підприємства/закладу

4. Характеристика бази практики.

- Організаційна структура закладу
- Основні види діяльності та послуг
- Опис клієнтури та ринку, на якому працює підприємство

5. Виконання програми практики.

- Послідовність виконаних завдань
- Виробничі процеси на підприємстві
- Організація обслуговування споживачів та ефективність роботи закладу
- Участь у роботі структурних підрозділів
- Виконання індивідуального завдання (аналітичний огляд)

6. Індивідуальне завдання.

- Тема завдання
- Методика виконання
- Аналітичний огляд / результати дослідження
- Висновки та рекомендації

7. Досвід та набуті навички.

- Практичні навички, отримані під час проходження практики
- Робота у колективі та взаємодія з персоналом

- Професійні компетенції, які було закріплено

8. Висновки.

- Загальні результати практики
- Рекомендації щодо вдосконалення роботи підприємства
- Самооцінка виконаної роботи

9. Список використаних джерел.

- Література, нормативні документи, вебресурси, внутрішні документи підприємства

10. Додатки (за потреби).

- Таблиці, схеми, фотографії, анкети, графіки, документи підприємства

2.1. Характеристика виробничих процесів закладу туризму та рекреації

Виробничі процеси закладу туризму та рекреації охоплюють комплекс організаційних, управлінських, сервісних та технологічних операцій, спрямованих на створення, просування та надання туристичних і рекреаційних послуг. Структура цих процесів визначається специфікою діяльності закладу, його функціональним призначенням, матеріально-технічною базою та ринковими умовами.

Основу виробничого циклу становить *формування туристичного або рекреаційного продукту*, що включає аналіз потреб споживачів, розроблення програм відпочинку, визначення маршруту, підбір послуг розміщення, харчування, транспорту, екскурсійного обслуговування та додаткових активностей.

Важливим компонентом є *інформаційно-комунікаційна діяльність*, що передбачає роботу з клієнтами, надання консультацій, бронювання послуг, оформлення договорів і супровідної документації, підтримання зворотного зв'язку зі споживачами. У сучасних умовах значну роль відіграють цифрові технології – онлайн-платформи бронювання, CRM-системи, електронні бази даних та засоби інтернет-маркетингу.

До виробничих процесів також належить *організація сервісного обслуговування*, яка забезпечує якість і безпеку перебування туристів: поселення в засобах розміщення, організація харчування, транспортний супровід, анімаційні та рекреаційні програми, проведення екскурсій. У рекреаційних закладах до сервісної частини додаються оздоровчі процедури, спортивні та культурно-пізнавальні заходи.

Значну роль відіграє *управлінський компонент*, що включає планування діяльності, розподіл ресурсів, кадрове забезпечення, контроль якості послуг, маркетингове просування та моніторинг показників ефективності. Особлива увага приділяється дотриманню вимог охорони праці, техніки безпеки та санітарно-гігієнічних норм.

Таким чином, виробничі процеси закладу туризму та рекреації являють собою багатоаспектну систему, у якій поєднуються різні види діяльності – від створення туристичного продукту до сервісної взаємодії та управління

операційними процесами. Їх ефективність визначає конкурентоспроможність закладу на ринку туристичних послуг та рівень задоволеності споживачів.

2.2. Організація обслуговування споживачів та ефективність роботи закладу туризму та рекреації.

Організація обслуговування споживачів у закладах туризму та рекреації є ключовим елементом виробничого процесу і визначає рівень задоволеності клієнтів, якість послуг та конкурентоспроможність підприємства. Цей процес охоплює взаємодію персоналу з туристами на всіх етапах: від попередньої консультації та бронювання послуг до надання комплексного сервісу під час перебування та після завершення відпочинку.

Основні складові організації обслуговування:

1. *Інформаційно-консультаційне забезпечення.* Забезпечення туристів актуальною інформацією про послуги, маршрути, культурні та рекреаційні об'єкти, умови проживання та харчування, а також правила поведінки на території закладу.
2. *Реєстрація та поселення.* Процедури оформлення туристів, заселення в номери або інші об'єкти розміщення, надання ключів, пояснення правил користування інфраструктурою.
3. *Організація харчування та дозвілля.* Забезпечення якісного харчування відповідно до замовлених пакетів послуг, організація культурно-розважальних, спортивних та рекреаційних заходів, екскурсій та тематичних програм.
4. *Постійний супровід та підтримка.* Контроль якості надання послуг, вирішення побутових та організаційних питань клієнтів, забезпечення безпеки та комфорту під час перебування.
5. *Зворотний зв'язок та аналіз задоволеності.* Проведення опитувань, анкетування та моніторинг відгуків туристів для виявлення слабких місць у роботі закладу та підвищення якості обслуговування.

Ефективність роботи закладу оцінюється за кількома ключовими показниками:

- *Фінансово-економічні показники:* прибутковість, рівень завантаженості об'єктів, співвідношення витрат та доходів.
- *Організаційно-управлінські показники:* рівень координації роботи персоналу, дотримання стандартів обслуговування, виконання планів і нормативів.
- *Соціально-психологічні показники:* задоволеність клієнтів, повторні звернення, рекомендації закладу іншим споживачам.
- *Інноваційні та маркетингові показники:* впровадження нових технологій, цифрових сервісів, ефективність рекламних кампаній, позиціонування на ринку туризму.

Таким чином, організація обслуговування споживачів та ефективність роботи закладу туризму та рекреації взаємопов'язані: високий рівень сервісу підвищує конкурентоспроможність, позитивно впливає на фінансові результати та формує репутацію підприємства як надійного та комфортного для туристів.

2.3. Індивідуальне завдання

Під час проходження виробничої практики здобувач вищої освіти зобов'язаний виконати **індивідуальне завдання**, що передбачає підготовку аналітичного огляду відповідно до визначеної тематики. Тему індивідуального завдання здобувач обирає самостійно та має можливість розкрити її на прикладі окремого туристичного закладу, готелю, музею, рекреаційного центру або іншого об'єкта туристичної інфраструктури.

Перелік тем індивідуальних завдань:

1. Аналіз організаційної структури туристичного підприємства.
2. Характеристика основних видів туристичних послуг.
3. Дослідження додаткових послуг підприємства та їх ефективності.
4. Аналіз ринку туристичних послуг та конкурентного середовища.
5. Вивчення клієнтської бази та сегментація споживачів.
6. Оцінка сезонності та завантаженості туристичного підприємства.
7. Вивчення системи бронювання та реєстрації клієнтів у турфірмі або готелі.
8. Дослідження організації екскурсійної роботи та супроводу туристичних груп.
9. Аналіз якості обслуговування клієнтів та стандартів сервісу.
10. Оцінка ефективності рекламної та маркетингової діяльності підприємства.
11. Розробка пропозицій щодо покращення просування туристичних продуктів.
12. Дослідження роботи туристичного агентства з онлайн-продажу послуг.
13. Вивчення діяльності рекреаційного центру та організації дозвілля гостей.
14. Характеристика туристичного маршруту та аналіз його популярності.
15. Аналіз природно-ресурсного потенціалу регіону для розвитку туризму.
16. Вивчення культурно-історичних об'єктів у туристичному продукті.
17. Аналіз роботи музейних комплексів та організація екскурсійної діяльності.
18. Дослідження заходів з охорони праці та безпеки у туристичному закладі.
19. Оцінка ефективності управління персоналом у туристичному підприємстві.
20. Дослідження системи навчання та підвищення кваліфікації працівників.
21. Аналіз системи обліку та документації в турфірмі або готелі.
22. Дослідження ціноутворення на туристичні послуги та додаткові сервіси.

23. Вивчення сертифікації та ліцензування засобів розміщення.
24. Аналіз туристичного продукту для сімейного та дитячого відпочинку.
25. Дослідження роботи готельного комплексу (обслуговування номерного фонду).
26. Аналіз діяльності сільських зелених садиб як об'єктів агротуризму.
27. Оцінка рівня задоволеності туристів від наданих послуг.
28. Вивчення методів організації роботи колективу та командної взаємодії.
29. Підготовка пропозицій щодо підвищення ефективності туристичного підприємства.

Підготовлений студентом *аналітичний огляд* за обраною темою повинен мати завершену та логічно структуровану форму, що включає: обґрунтування актуальності теми, постановку проблеми, основну частину та висновки. Крім того, огляд повинен містити елементи самостійного дослідження та аналізу матеріалу. Орієнтовний обсяг роботи становить 5 – 7 сторінок.

Зразок аналітичного огляду:

1. *Титульна сторінка*
 - ✓ Назва закладу або об'єкта дослідження.
 - ✓ Тема аналітичного огляду.
 - ✓ ПІБ здобувача, група, керівник практики.
 - ✓ Місто, рік
2. *Вступ*
 - ✓ Обґрунтування актуальності теми
 - ✓ Постановка проблеми або мети дослідження
 - ✓ Короткий опис об'єкта практики (турфірма, готель, музей, рекреаційний центр)
3. *Основна частина*
Можна поділити на підрозділи залежно від об'єкта:
 - *Організаційна характеристика підприємства*
 - ✓ Структура, види послуг, штат персоналу
 - *Аналіз діяльності та сервісу*
 - ✓ Обслуговування клієнтів, якість послуг, методи роботи персоналу
 - *Маркетинг та реклама*
 - ✓ Канали просування, аналіз ринку та конкурентів
 - *Клієнтура та попит*
 - ✓ Сегментація клієнтів, завантаженість, сезонність
 - *Практичні аспекти*
 - ✓ Виконані завдання під час практики, набуті навички
4. *Висновки та рекомендації*
 - ✓ Узагальнення результатів дослідження
 - ✓ Пропозиції щодо підвищення ефективності роботи закладу
 - ✓ Висновки щодо власного досвіду практики

5. Список використаних джерел

- ✓ Література, нормативні документи, сайти підприємств, інші матеріали

6. Додатки (за потреби)

- ✓ Таблиці, схеми, фотографії, анкети, графіки

3. ЗВІТУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЩОДО ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

3.1. Форми та методи контролю

Після завершення терміну виробничої переддипломної практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми практики у письмовій формі. Звіт повинен відображати всі аспекти діяльності здобувача вищої освіти під час практики та бути структурованим відповідно до основних розділів програми (див. Розд. 2).

Протягом практики керівник від університету регулярно підбиває підсумки виконання завдань, надає рекомендації та вказує на проблемні моменти, які виникають під час виконання роботи. Всі види діяльності здобувачів під час практики перебувають під контролем керівництва.

Завершується практика диференційованим заліком. Для його отримання здобувач повинен надати:

- звіт з практики, оформлений відповідно до вимог;
- щоденник практики, оформлений відповідно до вимог;
- характеристику практичної діяльності за підписом керівника від бази практики;
- додаткові робочі матеріали, що підтверджують виконану роботу (фотографії, схеми, креслення, меню, фінансові звіти, графіки тощо).

3.2. Вимоги до звіту з виробничої переддипломної практики.

Після завершення виробничої переддипломної практики здобувачі вищої освіти подають звіт про виконання програми практики. Основною формою звітності є письмовий звіт, який має відображати всі види діяльності здобувача під час виробничої переддипломної практики та бути організованим відповідно до ключових розділів програми практики.

Технічні вимоги до оформлення звіту з виробничої переддипломної практики:

1. Формат документа:

- ✓ формат паперу: А4 (210×297 мм);
- ✓ поля: верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, ліве – 30 мм, праве – 15–20 мм;
- ✓ орієнтація – книжкова.

2. Шрифт і оформлення тексту:

- ✓ шрифт: Times New Roman;
- ✓ розмір основного тексту: 14 пт; заголовків – 14–16 пт (жирний);

- ✓ міжрядковий інтервал: 1,5;
 - ✓ абзацний відступ: 1,25 см;
 - ✓ вирівнювання: по ширині сторінки.
- 3. Нумерація сторінок:**
- ✓ сторінки нумеруються арабськими цифрами у нижньому колонтитулі;
 - ✓ титульна сторінка та зміст сторінками не нумеруються, але враховуються у загальній нумерації.
- 4. Заголовки розділів і підрозділів:**
- ✓ основні розділи (Вступ, Характеристика бази практики, Виконання програми, Висновки, Додатки) – виділяються жирним шрифтом, вирівнювання по центру;
 - ✓ підрозділи – жирний шрифт, вирівнювання по лівому краю;
 - ✓ нумерація розділів: 1, 1.1, 1.2 тощо.
- 5. Таблиці, графіки, схеми:**
- ✓ таблиці та графіки мають мати заголовки і нумерацію (наприклад: Таблиця 1 – Назва);
 - ✓ джерела даних обов'язково зазначаються;
 - ✓ всі елементи ілюстрацій повинні відповідати змісту тексту.
- 6. Цитування та посилання:**
- ✓ використовувати єдиний стиль цитування (наприклад, ДСТУ або АРА);
 - ✓ всі нормативні документи, література, сайти та джерела інформації мають бути включені у список використаних джерел.
- 7. Додатки:**
- ✓ можуть містити фотографії, схеми, меню, фінансові документи, графіки, креслення тощо;
 - ✓ додатки нумеруються окремо (Додаток А, Додаток Б) і посилаються у тексті звіту.
- 8. Обсяг звіту:**
- ✓ основний текст: 15–25 сторінок;
 - ✓ Додатки – за необхідністю, без обмежень.
- 9. Інші вимоги:**
- ✓ використовувати чітку і зрозумілу термінологію;
 - ✓ виключати орфографічні та граматичні помилки;
 - ✓ звіт повинен мати логічну структуру та завершеність викладу.

Здобувач вищої освіти, який не виконав вимог щодо підготовки та подання звіту або не виконав (або виконав частково) програму виробничої практики, не допускається до її захисту.

3.3. Правила ведення і оформлення щоденника з практики.

➤ Щоденник з виробничої переддипломної практики є основним документом здобувача вищої освіти під час проходження виробничої переддипломної практики.

- Для здобувачів вищої освіти, які проходять виробничу переддипломну практику поза містом, де розташований заклад вищої освіти, щоденник також виконує функцію посвідчення для відрядження та підтверджує перебування на практиці.
- Під час виробничої переддипломної практики здобувач щоденно коротко фіксує у щоденнику всі виконані дії відповідно до календарного плану проходження виробничої переддипломної практики.
- Після завершення виробничої переддипломної практики щоденник разом зі звітом подається керівнику практики від закладу вищої освіти, який оформляє відзив та підписує його.
- Заповнений щоденник і звіт мають бути здані керівнику практики від ЗВО, для перевірки протягом 5 робочих днів після завершення виробничої переддипломної практики.
- Керівник практики від ЗВО по її завершенню здає щоденник в деканат, де він зберігається в особовій справі здобувача освіти.
- Виробнича переддипломна практика не зараховується без належно заповненого щоденника та оформленого звіту.

3.4. Критерії оцінювання підсумків проведення практики

Захист результатів виробничої переддипломної практики проводиться перед спеціально сформованою комісією з трьох осіб за участю викладача – керівника практики від університету. Залік за проходження виробничої переддипломної практики виставляється у диференційованій формі.

Розподіл підсумкової оцінки результатів практики

№	Вид діяльності здобувача вищої освіти	Розподіл підсумкової оцінки, %.	
1.	Виконання завдань практики.	...	50
2.	Виконання індивідуальних завдань.	...	
3.	Оформлення звітної документації.	...	
4.	...	...	
4.	Усний захист перед комісією результатів практики (презентація звітних матеріалів, відповіді на запитання тощо).	25	50
5.	Своєчасність та повнота оформлення щоденника практики.	25	
		Всього:	100

**Шкала оцінювання результатів виробничих практик
здобувачів вищої освіти**

Оцінка за університетською шкалою	100-бальна шкала оцінювання	Оцінка ЄКТС
Зараховано	90 – 100	A
	82 – 89	B
	74 – 81	C
	64 – 73	D
	60 – 63	E
Незараховано	35 – 59	FX
	1– 34	F

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Багрій М. В., Кушнір Л. П., Терлецька О. В., Мартенюк У. А. Вплив глобальних чинників на розвиток туристично-рекреаційної галузі. *Вісник Херсонського національного технічного університету*, 2022. DOI: 10.35546/kntu2078-4481.2022.4.25.
2. Географія туризму: Екологічний туризм / В. В. Тарасова, І. К. Нестерчук, І. М. Ковалевська, А. С. Осіпчук. Київ: Вид-во «SBA Print», 2021. 252с.
3. Географія туризму: релігійний туризм та паломництво : підручник / Укладачі: В. В. Тарасова, І. М. Ковалевська, О. Л. Соколовський, І. К. Нестерчук. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 198 с.
4. Економічний аналіз туристичних підприємств : підручник / В. В. Тарасова, О. В. Скидан, І. К. Нестерчук, І. М. Ковалевська. Житомир : ЖНАЕУ, 2019. 371 с.
5. Нестерчук І. К. Гастрономічний туризм Правобережного Полісся України: теорія, методологія і практика досліджень: моногр: І. К. Нестерчук, Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 552 с.
6. Положення про практики здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету ім. І. Франка, затверджене Вченою радою ім. І. Франка протокол №16 https://zu.edu.ua/offic/pro_praktyku.pdf від 24.12.2020 р.
7. Попадинець Н. М., Галаченко О. О., Данило Я. І. Туристично-рекреаційна діяльність: еколого-економічні аспекти. *Журнал «Рекреація та відновлення»*, 2023. DOI: 10.36818/1562-0905-2023-2-12
8. Роїк О. Р. Напрямки сталого розвитку туризму України в умовах післявоєнного відновлення. *Журнал «Економічний простір»*, 2022. DOI: 10.32782/2224-6282/184-9 .
9. Топорницька М. Я., Осінська О. Б. Проблематика та напрями державної політики розвитку туризму і рекреації в Україні: географічні аспекти. *Український журнал прикладної економіки та техніки*, 2022. DOI: 10.36887/2415-8453-2022-4-31.

10. Саковська О. М. Вплив рекреаційної діяльності на розвиток туристичних DESTINATION. *Журнал «Економіка та суспільство»*, 2023.

11. Алексєєнко-Лемовська Л. В. Рекреація та курортологія: історичний досвід та інноваційні підходи в розвитку галузі туризму. *Міжнародний науковий журнал «Internauka»*, 2023.

Додаткова:

1. Курортологія : підручник / В. В. Тарасова, О. В. Скидан, І. К. Нестерчук, І. М. Ковалевська. Житомир : О. О. Євенок, 2019. 252 с.

2. Рекреаційні ресурси України : навч. посібник / Т. М. Чернишова, І. К. Нестерчук, Б. Л. Шевчук та ін. Житомир : ЖНАЕУ, 2019. 130 с.

3. Тарасова В. В., Нестерчук І. К., Ковалевська І. М., Мартичук І. В. Стандартизація, сертифікація та ліцензування в туризмі: підручник. Житомир, 2017. 234 с.

4. Технологія ресторанної справи : навч. посібник / І. К. Нестерчук, А. С. Осіпчук, Т. М. Чернишова та ін. Житомир : ЖНАЕУ, 2019. 170 с.

5. Технологія готельної справи : навч. посібник / І. К. Нестерчук, С. В. Тищенко, Т. М. Чернишова та ін. Житомир : ЖНАЕУ, 2019. 224 с.

6. Нестерчук І. К. Гастрономічний бренд території (на прикладі культурно-історичної спадщини Правобережного Полісся). *Географія та туризм*. 2020. Вип. 60. С. 43–56.

7. Нестерчук І. К. Формування сучасного поняттєво-термінологічного апарату гастрономічного туризму. *Географія та туризм*. 2021. Вип. 65. С. 9–19.

8. Нестерчук І. К. Методи та інструменти оцінки потенціалу гастрономічного туризму. *Географія та туризм*. 2021. Вип. 66. С. 18–28.

9. Нестерчук І. К. Специфіка етнічних кухень Правобережного Полісся України: історико-географічні розвідки. *Географія та туризм*. 2022. Вип. 69. С. 26–38.

10. Nesterchuk, I., Komarnitskyi I., Samoday V., Chunikhina T., Chernyshova T., Tyshchenko S. (2022). Business Planning and Marketing of Gastronomic Projects in the Hotel and Restaurant Industry. *Economic Affairs*, Vol. 67, No. 03, pp. 307-316, June 2022. DOI: 10.46852/0424-2513.3.2022.23.

11. Nesterchuk, I., Balabanyts, A., Pivnova, L., Matsuka, V., Skarha, O., & Kondratenko, I. (2021). Tools and Development Drivers for the Gastronomic Tourism: *Economic Affairs*, Vol. 67, No. 04, pp. 579-587. September 2022, DOI: 10.46852/0424-2513.4.2022.24.

Інформаційні ресурси:

12. Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 02.11.2025).

13. Зелений туризм (сільський відпочинок в Україні). URL: www.ruraltourism.com.ua. (дата звернення: 23.11.2025).

14. Музейний простір України. URL: www.ukrmuseum.org.ua. (дата звернення: 20.09.2025).

15. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua. (дата звернення: 11.11.2025).

16. Almeida D. S., Abreu F. B., Boavida-Portugal I. Digital twins in tourism: a systematic literature review. URL: <https://arxiv.org/abs/2502.00002>. (дата звернення: 17.11.2025).

17. Zindros S., Chronis C., Radoglou-Grammatikis P., Argyriou V., Sarigiannidis P., Varlamis I., Papadopoulos G. Th. Public space security management using digital twin technologies. URL: <https://arxiv.org/abs/2503.06996>. (дата звернення: 17.11.2025).
18. Vona F., Warsinke M., Kojic T., Voigt-Antons J.-N., Möller S. User-centric evaluation methods for digital twin applications in extended reality. URL: <https://arxiv.org/abs/2502.17346>. (дата звернення: 17.11.2025).
19. UN Tourism. World Tourism Barometer : May 2025. URL: <https://en.unwto-ap.org/news/12656/>. (дата звернення: 17.11.2025).
20. ALA Noticias. UNWTO: International tourist arrivals grew 5% in Q1 2025 URL: <https://ala.aero/2025/05/unwto-international-tourist-arrivals-grew-5-in-q1-2025/>. (дата звернення: 17.11.2025).
21. Interfax. Міжнародний туризм зріс на 5 % у першому півріччі 2025 року. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/1103747.html>. (дата звернення: 17.11.2025).
22. Григоренко М. У 2025 році туристи хотітимуть узяти від життя максимум: головні тенденції в подорожах. URL: <https://www.unian.ua/tourism/news/u-2025-roci-turisti-hotitimut-uzyati-vid-zhittya-maksimum-golovni-tendenciji-v-podorozhah-2025-12773631.html>. – (дата звернення: 17.11.2025).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ПРИРОДНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра екології та географії

ЗВІТ

з проходження виробничої переддипломної практики здобувачами вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня спеціальності 242 Туризм та рекреація галузі знань 24 Сфера послуг
здобувача (чки) ____ курсу ____ групи _____

П.І.Б.

Об'єкт практики _____
за період з «__» _____ 20__ р. по «__» _____ 20__ р.

Керівник практики від кафедри,

Звіт здано на кафедру _____

(дата)

Загальна оцінка за практику:

Університетська шкала _____

Кількість балів: _____ ECTS _____

Голова комісії _____

ДОДАТОК Б

ЗМІСТ

Вступ	
Розділ 1. Основи організації закладів туризму та рекреації	
1.1. Сутність туристичної діяльності та її роль в економічній системі	
1.2. Аналіз видів та форм надання туристичних послуг (розміщення, харчування, екскурсії) ...	
1.3. Структура туристичного підприємства або установи	
Розділ 2. Характеристика туристичного підприємства / закладу практики (НАЗВА)	...
2.1. Організаційна структура та управління підприємством	
2.2. Нормативно-правове регулювання діяльності	
2.3. Туристичні послуги та продукти підприємства	
2.4. Характеристика розроблених туристичних програм, турів та екскурсій	
2.5. Аналіз рекламної та інформаційної туристичної продукції	
Висновки	
Список використаних джерел	
Додатки	